

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA OILA KONSEPTINING LINGVOMADANIY
XUSUSIYATLARI

Nasimova Shahnoza

Shayhontohur tumani Yangi asr maktabi
ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: mazkur maqola ingliz va o'zbek tillarida mavjud oila konsepti, uning qiyosiy tipologik, lingvokulturologik tadqiqiga bag'ishlangan bo'lib, til taraqqiyotining umumiy va o'ziga xos an'alarini aniqlashning nazariy asoslarini qamrab oladi. Shuningdek, konsept tushunchasiga olimlar tomonidan berilgan izoh, nazariy qarashlar, oilaning xalqlar milliy-madaniy dunyoqarashidagi roli kabilar ham tavsiflangan.

Kalit so'zlar: konsept, lingvomadaniyatshunoslik, dunyoqarash, qiyoslash, madaniyat, semantika

Kognitiv tilshunoslikning alohida yo'nalish shaklida rivojlanishi til birliklarini o'rganishda yangicha yondashuvlarning paydo bo'lishiga olib keldi. Xususan, ma'no bilish hodisasi bilan uzviy bog'liqlikda ularning o'zaro munosabati kontekstda talqin etila boshlandi.

Oila qon-qarindoshlari bilan bog'liq bo'lgan eng qadimgi ijtimoiy guruhdir. Ushbu etnik guruh nomini dunyoning turli tillarida boshqa nomlar bilan atash mumkin. Til va madaniyat turli mentalitet va nazariyalarni shakllantiradi, shuning uchun Sharq va G'arbda oila tushunchasining ko'plab xususiyatlari mavjud. Ingliz va o'zbek oilalarida ushbu tushunchaning xususiyatlari lingvistik sohani o'rganish uchun qiziqarli mavzudir. Ushbu maqolada G'arb va Sharq mamlakatlarida mavjud jamiyatda oila tushunchasining ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Avvalo, ingliz va o'zbeklarning ijtimoiy va tarixiy kelib chiqishi turlicha ekanligini hisobga olish kerak. Angliya eng rivojlangan mamlakatlardan biri bo'lib, u madaniy xususiyatlarga va G'arb an'alariga boy hisoblanadi. Holbuki, O'zbekiston sharq davlati, turmush tarzi va mentaliteti ham o'ziga xos. Bizda oila muqaddasligi, unga sadoqat alohida ulug'lanadi. Angliya, shuningdek, odamlarni yanada jipslashtirish va aholining milliy o'ziga xosligini saqlab qolish uchun tarixiy an'alarini saqlash vositasi sifatida oilaviy rishtalarni mustahkamlashga e'tibor qaratilishi bilan mashhur. Ma'lumki, o'rtacha oilaning shakllanishi klassik yadrolu oila bo'lib, unda bir nechta oila a'zolari, jumladan, ota-onalar va bolalar mavjud. Katta oila Angliyadagi oilalarda unchalik keng tarqalgan emas. Aksariyat britaniyalik oilalarning afzalligi oilani kichik saqlashdir, bu kichikroq oilalarning ota-onalari uchun bosh suyagi va iqtisodiy bosimdir. Bunday oiladagi ota-onalar farzandlarini tarbiyalashda ko'proq erkinlikka ega. Yuqori turmush darajasida yashash zarurati tufayli, bolalarning talablari, odatda, ularni bir nechta farzand ko'rishga majbur qiladigan va yaxshi yashash sharoitlariga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga harakat qiladigan ota-onalar uchun moliyaviy jihatdan mushkuldir. Ota-onalar farzandlariga ta'lim berish uchun o'zlarining strategik tanlovlarini qilishlari kerak. Misol tariqasida, ota-onalarning mas'uliyati bolalarga g'amxo'rlik qilishda juda muhimdir. Shu jarayonda, bolalar o'zlari uchun qaror qabul qilishda mustaqil va erkin bo'lishni o'rganadilar.

Yoshlar o'rtasidagi ajralishlar jamiyat uchun nozik masala sifatida qaraladi, shuning uchun turmush qurishning o'rtacha yoshi ortib bormoqda. Zamonaviy dunyo me'yorlari o'rta sinf odamlarini boshqargan. Ularning aksariyati o'zlari uchun martaba yaratish, istiqbolli ish o'rinlari va qoniqarli ish sharoitlariga ega bo'lish, o'z biznesini boshlash yoki boshqa birovning qarorlarini qabul qilishdan oldin dunyo bo'ylab sayohat qilishni maqsad qiladi.

Family – oila ingliz tilida ism tarkibiga kiradi. Ota-onalar va ularning farzandlaridan iborat asosiy ijtimoiy birlik, birgalikda yashaydigan yoki yashamaydigan guruh sifatida: bir yoki bir nechta kattalar va ular qaraydigan bolalardan iborat ijtimoiy birlik; bir shaxsning yoki bir juftning birgalikdagi farzandlari; bir shaxsning turmush o'rtog'i va farzandlari; ota-ona, bolalar,

amaki, xola va amakivachcha kabi yaqin qarindoshlar guruhi; yuqoridagilarning barchasi umumiy naslning avlodlari¹ hisoblanganligi sababli "oila" tushunchasi tashkil etadi.

Oila konseptining nominativ, asosiy ma'nosi – qonga (qarindoshlar) yaqin odamlar guruhidir. Oilani bir-biriga nikoh yoki qarindoshlik, shuningdek, umumiy uy-ro'zg'or munosabatlari, o'zaro yordam va bir-birlari oldidagi o'zaro mas'uliyat bilan bog'langan odamlar guruhi deb ta'riflaydi".

To'g'ridan to'g'ri, ya'ni so'zma-so'z ma'noda, bu turmush o'rtog'i, bolalari, ota-onalari va boshqalar. Boshqacha qilib aytganda, "Oila" tushunchasi birga yashaydigan odamlarni tegishli chiziq bo'ylab birlashtiradi. "Oila" umumiy manfaatlar bilan birlashtirilgan, sevgi yoki do'stlik hissi bilan birlashtirilgan odamlar guruhi yoki tashkilotidan iborat. Bu maktab/universitet oilasi, do'stlar oilasi, hamkasblar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rahmanova I., Mamatkulova X. (2022). Ingliz va o'zbek tillarida vaqt konseptining lingvokulturologik xususiyatlari. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 2(12), 47–50. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/ejsspc/article/view/10526>
2. Gak V.G. Tilshunoslik haqida // Chet el tilshunosligida yangilik. Nashr. 25: Qarama-qarshi tilshunoslik. – M., 2019. B. 5–17.
3. Falsafiy ensiklopedik lug'at . 2019. – B. 101.
4. Telia V. N. Lingvokulturologiyaning asosiy postulatlarini // Filologiya va madaniyat: 2-stajyorning materiallari. konf. 3-qism. Tambov, 2019. S. 14–15.
5. Mg'minov S. O'zbek muloqot xulqining ijtimoi-lisoniy xususiyatlari. Filol. muxlis. dok. diss. T. 2010. 8-garov
6. Maslova V.A. Lingvokulturologiya/ V.A. Maslova: Talabalar uchun darslik. – M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2011. – 208 b.
7. Lebedko M.G madaniyatning kognitiv dominantni sifatida. Amerika va Rossiya vaqtinchalik kontsepsiya sohalarini taqqoslash / – Vladivostok: Dalnevost nashriyoti. un-ta, 2012. – 240 b.]

---

¹ dictionary.com